

Turpa vasten nenää

Mitä ihminen voi oppia hevoselta?
Entä hevonen ihmiseltä?

TEKSTI MARJO LAUKKANEN
KUVAT ELLI ALASAARI

Hevosaitauksen vieressä seisoo kaksi ihmistä, joista toinen on hevosille täysin vieras. Hevoset kääntävät katseensa tulijoita kohti ja hörivät korviaan, sitten ne jatkavat tyynesti syömistä. Ensimmäisenä ihmisiä lähestyy Vetkale, suomenhevosuuna, joka pysähtyy turvan mitan päähän.

– Vetkale on lauman järki. Se ottaa eniten vastuuta ja käy toteamassa uudet ihmiset turvalliseksi, Jemina Pietilä-Gros kertoo.

Pietilä-Gros on Norvan hevostilan emäntä, äitiyslomalla oleva luokanopettaja ja sosiaalipedagogisen hevosuiminnan ohjaaja. Kaikki nämä elämäalueet yhdistyvät tekeillä olevassa väitöskirjassa, jossa hän tutkii hevosavusteisuutta koulussa.

Vetkale toteaa vieraan ihmisen harmittomaksi ja palaa heinän pariin. Yksi kerrallaan lauman muut hevoset käyvät tervehtimässä. Nasu tarjoaa rapsutettavaksi takapuoltaan, Koipeliini työntää päätä kainaloon ja Pik-

kuissikka seurailee tilannetta vähän kauempaa.

Tutustumisen jälkeen vieras pääsee emännän mukana aitaukseen ripottelemaan hevosille heinää. Hevosten ruokkiminen on yksi niistä monista tehtävistä, jotka kuuluvat myös sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan.

– Sosiaalipedagoginen hevostoiminta on ohjattua toimintaa talliympäristössä ja -yhteisössä hevosten kanssa. Siinä kaikki toiminta on arvokasta, ei pelkästään ratsastaminen.

Sosiaalipedagogista hevostoimintaa voidaan käyttää esimerkiksi oppimisen tukena tai kuntoutuksessa. Toiminnalla on tavoitteet, jotka määritellään yhdessä asiakkaan kanssa, kuten itseluottamuksen, sosiaalisen taitojen tai elämäntilanteen tukeminen.

Ohjaajat ovat täydennyskoulutettuja kasvatus-, sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia. Pietilä-Gros on valmistunut luokanopettajaksi Lapin yliopistosta, hankkinut äidinkielenopettajan pätevyyden Oulun yliopistosta

ja suorittanut työn ohessa sosiaalipedagogisen hevosuiminnan ohjaajan opinnot Itä-Suomen yliopistossa. Parhailaan hän tekee myös eläintenhoitajan opintoja Ammattiopisto Lappiassa.

Hetki ihan hiljaa

Koululaiset ovat innoissaan päästessään tekemiseen hevosten kanssa, heistä irtoaa ääntä ja liikettä. Aitauksessa olevat hevoset pysyttelevät kaukana.

– Lapset huomasivat itse, että ollaanpa hetki ihan hiljaa. He järjestivät oman toimintansa niin, että hevoset tulivat heidän luokseen.

Pietilä-Grosin kuvailema kohtaaminen tapahtui toiminnallisessa tutkimuksessa, jota hän teki kahden oppilasryhmän kanssa. Hän keräsi aineistoa sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ohjaajan lopputyöhön ja sai samalla alkusysäyksen kasvatustieteiden väitöstutkimukselle. Aineistoon kuuluu havaintoja, haastatteluja,

” Ihmisten välisessä dialogissa korostuu usein sanallinen viestintä, eläinten kanssa sanaton.

valokuvia ja kyselyvastauksia.

– Tutkin, miten dialogi ilmenee hevosavusteisen koulupäivän aikana. Aluksi olin kiinnostuneempi ihmisistä, mutta näkökulma on siirtynyt koko ajan enemmän hevosiin. Mikä on hevosen merkitys toiminnassa, ja mitä hevonen siitä saa?

Ihmisten välisessä dialogissa korostuu usein sanallinen viestintä, eläinten kanssa sanaton.

– Ihmisen on pakko vähän rauhoittua, jotta voi lukea hevosta. Hänen pitää käyttäytyä tietyllä tavalla, jotta hevosen on hyvä olla.

Hevosen ja lapsen välinen dialogi voi tukea myös las-

ten keskinäistä dialogia. Ennen tallipäivää koululaiset olivat sopineet yhteiseksi tavoitteekseen, että hevosilla on hyvä mieli. Tavoitteeseen pyrkiessään lapset neuvottelivat keskenään, mitä heidän pitäisi tehdä. Hevoset puolestaan reagoivat lasten käytökseen, joten palaute on välitöntä. Olennaista on löytää tapa, joka on mielekäs kaikille.

– Hevosta ei pakoteta, vaan ihminen muuttaa omaa toimintaansa hevosen tarpeiden mukaan. Jos hevosta vaikkapa pelottaa, ihmisen vastuulla on toimia niin, ettei hevosta pelota.

Oppitunti luottamisesta

Kaksitoista lasta, kaksitoista islanninhevosta, kaksi kouluviikkoa. Vaikka opettajat eivät ole sitä varta vasten suunnitelleet, koulupäivän alussa kukin lapsi valitsee sen hevosen, jonka kanssa aloitti ensimmäisenä päivänä.

Toisen tutkimusaineistonsa Pietilä-Gros keräsi Islannissa, jossa hän seurasi hevosavusteista oppimista kahden viikon ajan. Hän oli kuullut islantilaisesta koulusta, jossa seitsemäsluokkalaisten opintosuunnitelmaan kuului kahden viikon jakso hevosten kanssa. Pietilä-Gros sai osallistujilta luvan tehdä etnografista tutkimusta jakson ajan.

– Harjasin hevosia ja autoin tarpeen mukaan, mutta en vaikuttanut itse toimintaan.

Koululaiset puhuivat hyvää englantia, ja Pietilä-Gros ymmärsi jonkin verran islantia. Erikielisyydessä oli etunsa. Kun kieltä ei täysin ymmärtänyt, se ohjasi havainnointia sanattomaan viestintään, siihen samaan, mitä hevosetkin harjoittavat.

Jo ensimmäisen päivän päätteeksi lapset töltsivät ilman satulaa. Pietilä-Gros ihmetteli lasten nopeaa etenemistä opettajalle, joka vastasi, että hevoset saavat elää laumassa lajityypillistä elämää, joten ne ovat tyyneitä ja luotettavia.

Reissun jälkeen Pietilä-Gros kirjoitti kokemuksestaan blogitekstin Sosiaalipedagogisen hevostoimintayhdistyksen verkkosivuille. ”Minun oppituntini oli tämä: luota. Luottamus näkyi kaikessa. Aikuiset luottivat lapsiin. Aikuiset luottivat hevosiin. Hevoset luottivat aikuisiin, hevoset luottivat lapsiin.”

Pietilä-Grosin mukaan vastavuoroisuudessa hevoselle muodostuu toimijuus, mikä ei kuitenkaan tarkoita he-

vosen inhimillistämistä vaan sitä, että hevonen saa ilmaista tunteitaan ja vaikuttaa toimintaan.

– Hevonen saa aloittaa vuorovaikutuksen mutta myös lopettaa sen lähtemällä pois.

Pietilä-Gros on huomannut, että hevosen poistumisesta voi seurata hedelmällinen keskustelu. Houkuttiko hevosta kenties heinä tai lauman turva? Lapsi voi eläytyä hevosen tilanteeseen ja löytää siitä yhtymäkohtia ihmisten toimintaan.

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta sekoitetaan joskus ratsastusterapiaan, joka on terapeutin ja tehtävään koulutetun hevosen yhdessä toteuttamaa kuntoutusta. Eri alojen ammattilaisilla on yhteinen kansainvälinen yhdistys Federation of Horses in Education and Therapy International, joka järjestää kansainvälisiä konferensseja.

– Edellisessä konferenssissa hevosen toimijuutta nostettiin esiin aika paljon, Pietilä-Gros sanoo.

Pelataanko turpapalloa?

Norvan hevostilalla hevoset elävät laumassa pihatossa. Ne eivät säikähdä pihaan saapuvaa autoa eivätkä taivaalla kaartavaa lentokonetta. Pietilä-Grosin mukaan erityisen rauhallisesti ympäristöönsä suhtautuu Vetrakle, joka usein rauhoittaa muutkin. Tyynen pinnan alla on kuitenkin aimo annos leikkisyyttä.

– Vetrakle on nopea oppimaan ja innostuu kaikista tempuista. Ruokapalkalla ja kehumalla se on oppinut pallottelemaan. Jos syötän sille jalkapallon, se ottaa turvalla kiinni ja osaa syöttää takaisin. Se tykkää myös kuljettaa palloa.

Vetrakleen kanssa asiakkaat voivat harjoitella eläimen koulutusta

– ja rentoutua itsekin, sillä harva asia murtaa jäätä yhtä tehokkaasti kuin jalkapalloileva hevonen.

Äitiyslomallakin Pietilä-Gros on työskennellyt asiakkaiden kanssa mutta vain sunnuntaisin. Joskus äitiysloman jälkeen olisi tarkoitus suorittaa seuraava aineistonkeruuvaihe väitöstutkimusta varten. Pietilä-Gros haluaisi hyödyntää aiempien vaiheiden tuloksia ja keilla pidempikestoista hevostoimintaa yhden oppilasryhmän kanssa. Ryhmä voisi vieraila hevostilalla esimerkiksi kerran kuussa puolen vuoden tai vuoden ajan.

– Hevosta ei voi tuoda luokkaan, mutta luokan voi tuoda hevosen luo.

Kokonaisvaltaista hyvinvointia

Mielenterveyskuntoutuja vaikutti tallille tullessaan levottomalta ja ahdistuneelta.

– Hevosen selässä koko olemus muuttui.

Huomasin rentouttavat ja hyvinvointia tukevat vaikutukset konkreettisesti, tutkija Kari Soronen kertoo.

Soronen on kasvatustieteiden ja yhteiskuntatieteiden maisteri sekä lähihoitaja, joka on työskennellyt vammaisten ja mielenterveyskuntoutujien parissa. Hän on tutkijana Lapin yliopiston vetämässä Recovery-hankkeessa ja tekee väitöstutkimusta kokemusasiantuntijuudesta mielenterveystyössä.

Aiemmin Soronen työskenteli Mielenvireys ry:n vetämässä Tolppa-hankkeessa, jonka tavoitteena on parantaa mielenterveyskuntoutujien toimintakykyä ja osallisuutta. Isossa roolissa on Turkan Ratsurinne Ay, joka järjestää sosiaalipedagogista hevostoimintaa.

– Hanke lähti liikkeelle mielenterveyskuntoutujien omista toiveista päästä ulos luontoon.

Sorosen mukaan monelle mielenterveyskuntoutujalle jo kotoa pois lähteminen on suuri ponnistus. Niinpä tallille tuleminen tai luontoretelle lähteminen on

voitto itsessään. Eläimellä on kuntoutuksessa erityinen merkitys.

– Hevonen antaa ihmiselle onnistumisen ja elämännäköisyyden kokemuksia. Moni kertoi alussa pelkäävänsä isoa eläintä. Pikkuhiljaa he uskaltautuivat lähemmäs, koskettamaan, harjaamaan ja lopulta hevosen selkään.

Kun pelosta pääsee yli, moni osallistujista on kokenut hevosen hyväksyvänä ja helposti lähestyttävänä. Eläimen kanssa voi käsitellä tunteita muutenkin kuin puhumalla, ja toisaalta eläimen läheisyys voi myös auttaa puhumaan omasta elämäntilanteestaan avoimemmin.

– Kokemus on fyysinen ja psyykinen, ja monelle se on vapauttava. Sillä voi olla kokonaisvaltaisia vaikutuksia ihmisen hyvinvointiin.

Sorosen mukaan luonnossa ja eläinten kanssa korostuvat rytmit ja kierrot. Hevosen päivää rytmittävät ruokailut ja ulkoilut, ja vuodenkierrossa kukoistamista seuraa lakastuminen ja uusi kukoistus.

– On hyvä huomata, että koko ajan ei tarvitse mennä täysillä eteenpäin vaan tarvitaan myös lepoa.

Tolppa-hanke loppuu tänä vuonna, ja Soronen on mukana suunnittelemassa sille jatkoa.

– Tarkoitus on laajentaa ja monipuolistaa toimintaa yhdistämällä siihen ekopsykologiaa, paikan henkeä ja tarinallisuutta. •

